

Milan Radošević

PREGLED IZVJEŠTAJA PULSKOG DNEVNIKA
CORRIERE ISTRIANO (LISTOPAD – PROSINAC 1943.)
O STRADALIMA U ISTARSKIM FOJBAMA I
BOKSITNIM JAMAMA NAKON KAPITULACIJE
ITALIJE 8. RUJNA 1943. GODINE

Milan Radošević, prof.
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene
znanosti u Rijeci, Područna jedinica
u Puli
Prolaz kod kazališta 2, HR-52000 Pula
mrados@hazu.hr

UDK 341.322.5(497.5-3Istra=131.1) "1943"
Prethodno priopćenje
Primljeno: 18. 9. 2008.
Prihvaćeno: 18. 2. 2009.

Rad se bavi pregledom i analizom članaka pulskog dnevnika Corriere Istriano u razdoblju od listopada do prosinca 1943. godine, a vezano uz stradale Istrane u fojbama i boksitnim jamama nakon kapitulacije Italije 8. rujna iste godine. U općenarodnom ustanku koji je uslijedio uhićen je dio fašističkih čelnika, skvadrista te osoba za koje se sumnjalo (katkad i neopravdano, djelomice i iz osobnih razloga), da su bili u vezi s fašističkim strukturama. Pulski Corriere počevši od listopada 1943. opisuje sudbinu brojnih uhićenih i ubijenih te potom bačenih u boksitne i kraške jame – fojbe. Opisujući rujanske događaje, dnevnik se usko držao fašističke propagande, s uvijek prisutnom usporedbom partizana, odnosno komunista, s divljim, krvoločnim zvijerima koje su za cilj imale uništiti talijansku Istru. Nadalje, uloga samih istarskih ustanika, antifašista, bila je smišljeno minorizirana, a za veći dio stradalih rečeno je da su pripadali fašističkom poretku. Ujedno je najviše prostora dano opisu njihovih herojskih života, posvećenih napretku talijanske domovine. Od sveukupno stotinjak tekstova, polovica nam daje konkretne podatke o deset pronađenih fojbi i boksitnih jama te 219 trupala, odnosno objavljenim imenima njih 118.

Ključne riječi: *stradalnici; 1943.; kraške jame; fojbe; boksitne jame; Drugi svjetski rat*

UVODNE NAPOMENE

U razdoblju nakon kapitulacije Kraljevine Italije 8. rujna 1943. pa do sredine rujna iste godine istarski su ustanici razoružali talijanske postrojbe diljem Istre, izuzev Pule i Vodnjana.¹ U kompleksnim povijesnim uvjetima i promjenama političko-vojne situacije u danima koji su slijedili najveći je broj zarobljenih fašista, ali i onih koji to nisu bili, ubijen i bačen u kraške jame – fojbe ili pak u boksitne jame. Oko broja poginulih ni danas nema jedinstvenog stajališta hrvatske i talijanske historiografije. Jedan od važnih i često korištenih izvora za proučavanje te problematike svakako jest i pulski dnevnik *Corriere Istriano*.

Cilj ovoga članka, napominjem, nije odrediti točan broj stradalih u tim događajima, već dati pregled i analizu izvještaja tog pulskog fašističkog dnevnika o stradalima pronađenim u fojbama i boksitnim jamama, broju i identitetu poginulih (ne i nestalih), te ukazati na relevantnije prateće članke koji nam daju parcijalan uvid u tešku atmosferu nastalu tih tragičnih dana. Pritom korištena građa nalazi se u Sveučilišnoj knjižnici u Puli.

List je počeo izlaziti u Puli 1. siječnja 1919. pod nazivom *L'Azione*; točno deset godina kasnije ime je promijenio u *Corriere Istriano*.² U svojim počecima glasilo je kao socijal-reformistički dnevnik, da bi se usponom fašizma priklonio toj opciji. Na četiri stranice velikog formata (39 x 58 cm) donosio je vijesti iz svijeta i Italije (na naslovnoj stranici), kroniku grada Pule i ostalih mjesta istarske provincije, sportske izvještaje, crnu kroniku (najčešće na drugoj i trećoj stranici) te mnogobrojne reklame (najčešće rezervirane za treću i četvrtu stranicu). Uređivačka politika usko je slijedila fašističku liniju, pa se tekstove političkog predznaka mora s posebnom pozornošću promatrati kroz prizmu kritičke analize. O političkim i vojnim zbivanjima Drugoga svjetskoga rata *Corriere* je redovito i opširno pisao, ostavljajući pritom mnogo mjesta za lokalne ratne prilike. Tako je o ubijenim (i nestalim) Istranima nakon rujanske kapitulacije bilo mnogo riječi, osvrtu, i pamfleta upućenih protiv "barbarskih Slavena". U to je vrijeme list izlazio na dvije stranice.

Već prvi podaci koji stižu s terena oslikavaju nam dinamiku događaja, kanaliziranu kroz teške slutnje novinara o broju žrtava. Ovisno o informacijama istražnih organa, objavljuje se identitet stradalih, njihovo porijeklo i zanimanje. Pojedine fojbe samo su spomenute – zbog ograničenosti vatrogasno-speleoloških službi nisu mogle biti sve istražene, pa nam tisak ne donosi detalje o njima.

¹ Antun GIRON, *Zapadna Hrvatska u Drugom svjetskom ratu*, Rijeka, 2004., 174.

² Marcello BOGNERI, *La stampa periodica italiana in Istria (1807-1947)*, Trst, 1986., 111, 147.

PRVE VIJESTI O STRADALIMA

Prvo tiskano slovo o stradalima dnevnik objavljuje 13. listopada 1943., kada Luigi Draghicchio, poznati pulski komendator (državna počasna titula) i bivši načelnik, od namjesnika Republičkog saveza fašista (*Federazione Fascista Repubblicana*), ali i talijanskih građana, traži moralnu i materijalnu potporu namijenjenu "obiteljima stradalim od partizanske mržnje". U pismu izražava zabrinutost vijestima koje mu stižu iz Istre o poštenim građanima koji su pali kao žrtve rasne netrpeljivosti, plativši tako vjernost Italiji, o nebrojenim obiteljima kojima su zbog represije uništena kućna ognjišta, domovi... Napominje kako će biti potreban novac, namještaj, odjeća i hrana da bi se ublažila nanesena šteta te ističe kako je siguran da će se u tom plemenitom i bratskom naumu svi ujediniti.³ Uz to, objavljeno je i kraće pismo upućeno na istu adresu, koje svjedoči o financijskom doprinosu osoblja pulskog Zavoda za zdravstveno osiguranje (*Cassa di Malatia*) kao priloga za netom stradale istarske Talijane, a u iznosu 1.975 lira. Nakon tih pisama u svojem osvrtu nepotpisani novinar okomljuje se na Badoglioovu vladu, koja je, kako kazuje, zbog nedovoljnog poznavanja istarskih etničkih, geografskih, ekonomskih i strateških uvjeta dovela do nesretne sudbine talijanskih vojnika, a time i "predaje" istarske provincije u ruke slavo-komunista. Ističući kako nije trenutak za diskusije, zaključuje da se hitno mora pomoći Istranima stradalima zbog tragičnih posljedica "badoglianske izdaje". Ustvrdivši da popis stradalih još nije napravljen, završava kategoričnim uvjerenjem da će poziv upomoć komendatora Draghicchija odmah dobiti potporu sveukupnog stanovništva i fašističke vlade. Na taj će način, nastavlja, istarski Talijani još jednom skupiti snage za izbacivanje barbara preko Učke.⁴

Sljedećeg dana pronalazimo izvještaj o stanju u Pazinštini za vrijeme mjesečne "banditske slavenske" okupacije Pazina, započetom njihovim ulaskom u grad 11.

³ "Cittadini integerrimi sono caduti vittime dell'odio implacabile di razza ed hanno pagato con la propria vita la loro fede nell'Italia(altra che italiani di seconda qualita!). Famiglie innumerevoli hanno visto distruggere nella repressione i loro focolari, le loro case e ai lutti si sono aggiunti altri lutti(...). Denaro, mobilio, indumenti, alimenti saranno necessari per lenire un poco tanto malanno ed io sono sicuro che in questa opera di bene e di fraternità tutti si uniranno". "Assistere moralmente e materialmente le famiglie istriane colpite dall'odio partigiano", *Corriere Istriano*, 13. listopada 1943., br. 241., 2.

⁴ "Noi istriani, abbiamo visto la nostra terra travolta nel caos per colpa dell'insensato gesto del governo Badoglio. (...) Tragica riprova questa dell'insensibilita di molti nostri connazionali per il problema adriatico, a sol tamente ignorato sia dal punto di vista etnico che da quello geografico, come nei suoi aspetti economici e strategici(...) La proposota lanciata dal comm. Luigi Draghicchio troverà perciò immediato, unanimo consenso, in tutti i ceti della popolazione e, appoggiata dalle autorità, avrà immediata attuazione". "Assistere moralmente e materialmente le famiglie istriane colpite dall'odio partigiano", isto, 13. listopada 1943., br. 241., 2.

rujna 1943 godine.⁵ O tim događajima novinarima je svjedočio mladi student iz Pazina iz, kako se u listu napominje, "jedne od najboljih pulskih obitelji". Time se već na početku htjela otkloniti bilo kakva mogućnost da priča mladića može biti dovedena u sumnju. Prema njegovu kazivanju, odmah nakon 8. rujna došla je vijest da je grad opkoljen pobunjenicima. Radilo se, nastavlja, o slabo naoružanim bandama koje su se mogle s lakoćom pobijediti da je bilo volje. No, talijanske snage u Pazinu, odnosno njihov komandant, ušle su u pregovore s partizanima o prepuštanju grada, naoružanja i vojnih objekata. Tri dana kasnije partizani su preuzeli Pazin. Sljedećeg dana, 12. rujna, započela su prva uhićenja "fašističkih elemenata". Iz kuća su premješteni u pazinski kaštel, u kojeg su pristizali i ostali zarobljeni fašisti s poluotoka. Ulaskom Nijemaca u Pazin 11. listopada zatočenci kaštela oslobođeni su, no o podatku o broju nestalih još uvijek se moglo samo nagađati. Detaljniji opis događaja koji su se zbivali u pazinskom kaštelu dao je dotični A. V. iz Savičente, zarobljen i deportiran u Pazin 16. rujna 1943. godine, kasnije oslobođen od Nijemaca. Opisujući dane svojeg zatočeništva, svjedok spominje i slučaj jednog mladića imenovanog *camerata*⁶ V., koji je pukim slučajem uspio preživjeti strijeljanje i sigurnu smrt u boksitnoj jami.⁷ Iako se ne navodi broj ubijenih, i mjesto pogubljenja, ta izjava dala je javnosti naslutiti kakva je bila sudbina nestalih zarobljenika.

Iz tih članaka iščitavamo kako je talijanska vlast, ali i javnost, bila usmenim putem, "putujućim vijestima", već donekle upoznata iz prve ruke sa sudbinom nekih svojih sunarodnjaka. Preko tiska zato se nastojalo homogenizirati i solidarizirati stanovništvo, svjesno da će u bliskoj budućnosti zbrajati i oplakivati svoje mrtve i nestale.

IZVJEŠĆA O STRADALIMA U FOJBAMA

Corriere Istriano konkretne podatke o stradalima u fojbama prvi put objavljuje 19. listopada 1943. godine. Usporedivši u uvodu krvave događaje "partizanskog masakra" nad Talijanima s tragičnim događajima iz Katyńske šume, članak izvještava o fojbi *Colombi* kod Vineža u kojoj su pronađena dva trupla. Jama, odnosno trupla, pronađena su zahvaljujući potrazi mladića kojemu je nestao otac. Identificiran je samo Bruno Stossi, Puljanin, zaposlen u raškim rudnicima kao električar, *kaposquadrista* 60. legije Dragovoljne policije za nacionalnu sigurnost (*Milizia Volontaria per la Sicurezza Nazionale*, njezini pripadnici zvani su crnokošuljaši ili skvadristi, dalje:

⁵ "Quattro tragiche settimane a Pisino", isto, 14. listopada 1943., br. 242., 2.

⁶ Talijanski naziv za suborca.

⁷ "Prigioniero dei partigiani nel Castello di Pisino", *Corriere Istriano*, 16. listopada 1943., br. 244.

M.V.S.N.). Ustanovljeno je da su ubijeni iz vatrenog oružja te potom bačeni u jamu. Trupla su iz jame izvukli rudari i pulski vatrogasci s dubine od 70 metara. Akcija izvlačenja mrtvih, navodi se, tek je započela, i nastavit će se u sljedećim danima.⁸

Sljedećih dana nastavljeno je pretraživanje jame, kako piše dnevnik, duboke oko dvije stotine metara. U međuvremenu, nevezano uza sam slučaj fojbi, ali usko vezano uza žrtve partizanskog-narodnog ustanka, 21. listopada saznajemo za dvojicu ubijenih karabinjera, nestalih 5. listopada, a pronađenih na muljevitoj obali Budave, gdje su trupla izbacile morske struje. Radilo se o članovima pulskog odreda karabinjera, naredniku Carminu De Giovanniju i Angelu Martinellu.⁹ Idućeg dana dnevnik objavljuje rekonstrukciju ratnih događaja goričkog kraja u razdoblju 8. – 11. rujna 1943., s naglaskom na zlodjela i barbarizme "titovih komunističkih bandi".¹⁰ Dana 24. listopada objavljeno je i svjedočanstvo talijanskog rudara o rujanskim događajima u raškim ugljenokopima za vrijeme partizanske okupacije, koju je proveo u partizanskom zarobljeništvu.¹¹

No, vratimo se prvoj pronađenoj, ujedno i neslavno najbrojnijoj, fojbi *Colombi*. Vijesti o tijeku izvlačenja trupala saznajemo iz članka od 23. listopada. Novinar, svjedok akcije izvlačenja, nakon uvoda u kojem se osvrće na tijek partizanskog djelovanja na raškom području, izvještava kako je izvučeno još 26 trupala, među kojima i leš jedne žene. Identificirani su Pietro Mura, zapovjednik raške (zatvorske) straže, "squadrist" Nicola Montella, djelatnik *Dopolavora*, zatim (ne navodeći zanimanje) Antonio Tantin, Bruno Codan, Gastone Cernecca, Paolo Paciolo, Ruggero Donnoli te "izvjesna Cnappi", primalja iz Santa Domenice (Sv. Nedelja kod Labina). Među truplima nalazila su se i ona trojice muškaraca u njemačkim uniformama.¹² Članak završava osudom partizanskih zlodjela, ali i partizanskog djelovanja i ideje uopće: "Mnogi će se zapitati zašto su banditi, nezadovoljni što su prolili nevinu krv, pokušali oskvrnuti trupla bacajući ih u ponor, smatran nepristupačnim, u gotovo nepoznatu jamu. Razlog je jasan. One ljudske zvijeri htjele su divljati i nakon što su žrtve umrle; htjele su mučiti obitelji u neprestanom nemiru neznanja, uskratiti im utjehu u plaču i molitvi nad grobovima. Oni obmanjeni koji još govore o partizanskom raju koji spaja bratski sve narode, nek' razmisle o ovdje napisanome, i ako ne

⁸ "Scene d'orrore sull'orlo di una foiba", isto, 19. listopada 1943., br. 246., 2.

⁹ "Altri due italiani trucidati dai banditi slavo-comunisti", isto, 21. listopada 1943., br. 248., 2.

¹⁰ "Le drammatiche giornate vissute nel goriziano dall'8 all'11 settembre", *Corriere Istriano*, 22. listopada 1943., br. 289., 2.

¹¹ "Dalla prigionie di Albona a quella di Santa Marina, insieme ai deportati della zona mineraria", 24. listopada 1943., isto, br. 251., 2.

¹² "Aspetti dell'orribile eccidio di Vines e dell'occupazione slavo-comunista di Arsia", isto, 23. listopada 1943., br. 250., 2.

vjeruju neka sami posjete mnoga krvava mjesta (...) htjeli su (partizani, op. M. R.) isključivo svim sredstvima uništiti svaki talijanski trag.”¹³

O događajima koji se odnose na partizansko zauzimanje raških rudnika saznajemo iz članka od 24. listopada 1943., odnosno iz svjedočanstva jednog raškog tehničara. Prema njemu, 10. rujna partizani su okupirali rudnik, a među njima, znakovito, a vjerojatno i politički smišljeno, napominje nije bilo intelektualaca. Rudnik je nastavio s radom. Šest dana kasnije, 16. rujna, počela su prva uhićenja. Među njima su bili skvadristi Montella (identificiran u fojbi *Colombi*, op. M. R.) i Moratto. Dana 18. rujna intervjuirani svjedok premješten je iz rudnika u labinski zatvor, pretrpan raškim zaposlenicima. Opisujući uvjete i događaje u zatvoru, dolazi do 4. listopada, kada je, prema njegovoj izjavi, uz nekolicinu ostalih, od kojih se imenom spominje inženjer Picchiani, iz zatvora motornim vozilom odvedeni i već spomenuti Gaetano Cernecca (identificiran u fojbi *Colombi*, op. M. R.) te Pietro Mura (identificiran u fojbi *Colombi*, op. M. R.). Prva identificirana trupla, kao što vidimo iz priloženoga, pripadala su bivšim istaknutim fašistima. Takvu konstataciju potvrđuje nam i *Corriere*, koji u članku od 27. listopada 1943. ističe kako je većina nestalih nakon talijanske kapitulacije pripadala fašističkim strukturama, *skvadrissima*, uz napomenu da je znatan broj Talijana među njima (svi Istrani ujedno su, prema fašističkoj politici, bili isključivo Talijani, op. M. R.) bio izvan tih kategorija. Iz istoga članka saznajemo i vrlo bitan podatak, o grupiranju partizanskih zarobljenika; “istjerani domoljubi” iz sjeverne Istre sabrani su u Buzetu, oni iz Poreča i Pazina deportirani su u pazinski kaštel, dok su zarobljenici porijeklom iz južne Istre premješteni u labinski zatvor, te potom dijelom u obližnji zatvor Sv. Marine Labinske.¹⁴

Dana 28. listopada *Corriere* objavljuje podatak kako je završeno izvlačenje leševa iz fojbe *Colombi*, a konačni zbroj iznosio je 84 trupla, od kojih 60-ak identificiranih. Na tom popisu bili su: iz Raše i Podlabina (Pozzo Littorio), Bruno Stossi (59) od Giovannija, Mario Ghersi pokojnoga Andree, Antonio Tantin (49) pokojnoga Attilija, Bruno Codan (22) od Tomasa, Pietro Mura pokojnoga Francesca, Gaetano Cernecca (47) od Giovannija, Nicola Montella (40) pokojnoga Gabrielea, Paolo Paciello (56) pokojnoga Luigija, Ruggiero Donnoli (53) od Edoarda, Guglielmo Corte (31) od An-

¹³ “...Molti si domandano perchè i banditi, non contenti di aver versato sangue innocente, tentarono di occultare i cadaveri gettandoli nell’abisso, creduto inaccessibile, di una foiba quasi sconosciuta. La ragione è evidente. Quelle belve umane vollero infierire contro le vittime anche dopo la morte; vollero torturare le famiglie nell’incessante ansia dell’incertezza, negare ad esse il conforto di piangere e pregare ai piedi di una tomba.(...)ad altro non miravano che a distruggere con ogni mezzo qualsiasi segno d’italianita...”. “Aspetti dell’orribile eccidio di Vines e dell’occuazione slavo-comunista di Arsia”, *Corriere Istriano*, 23. listopada 1943., br. 250., 2.

¹⁴ “Gli slavo-comunisti volevano distruggere l’italianita dell’Istria sopprimendo i nostri uomini migliori”, *Corriere Istriano*, 24. listopada 1943., br. 251., 2.

tonija, Michelangelo Macri (37) od Andree, Michelangelo Giuseppe Macri (39) od Andree, Francesco Opassi (36) od Francesca, Giuseppe Montante (40) pokojnoga Lugija, Graziano De Comelli (46) pokojnoga Antonija, Enrico Blasi Toccacelli (29) od Angela, Alberto Picchiani; iz Svete Nedjelje, Elio Giacinto Bulian (41) pokojnoga Giuseppea, Romeo Martini (40) od Giacoma, Maria Cnappi Battelli pokojnoga Giovannija, Cesare Monti (38) od Camilla; iz Sv. Lovreča Pazenatičkog, Giovanni Montonesi (51) pokojnoga Antonija, Rodolfo Codan (51) od Antonija; iz Vabrighe, Liberato Mattossovi (45) pokojnoga Martina, Isacco Rocco (54) pokojnoga Antonija; iz Poreča, Domenico Depase (53) pokojnoga Pietra, Umberto Bronzini (45) od Antonija, Vittorio Bronzini (42) od Antonija; Umberto Rocco (52) pokojnoga Egidija, Luigi Bon (41), Mario Chersi (47) od Francesca, Alberto Privileggi (49) od Giuseppea, Teresa Paoletti (49) od Antonija, Giusto Machin (45) pokojnoga Cristofora, Vittorio Signorini (39) pokojnoga Antonija, Giovanni Cleva (48) pokojnoga Virgilija, Fortunato Bernardon (47) od Seconda, Giacomo Biagini (50) pokojnoga Giuseppea, Giovanna Della Pica, Nicolò Tami (50) od Antonija, Michele Mengaziol (51) pokojnoga Domenica.¹⁵ U popis, međutim, iz nekog razloga nije uvršten i Francesco Bani iz Sv. Lovreča Pazenatičkog, 61-godišnjak, kojem su novine dva dana prije navedenog popisa odale posmrtnu počast prikazavši ga kao velikog fašista i iredentista (isto je rečeno i za Liberata Mattossovija, Isacca Rocca i Giovannija Montonesija, a posljednji pozdrav upućen je i skvadristima Gaetanu Cernecci i Mariju Ghersiju iz Savičente).¹⁶ Na popisu nedostaje Gastone Cernecca, čije je truplo identificirano u početku istraživanja jame i ime objavljeno u izvještaju novina od 26. listopada 1943. godine. Također, popisu trebamo pridodati i imena Augusta Ragnija, Vincenza Marana i Giuseppea Tantina, za koje saznajemo naknadno iz objavljenog pisma saučešća raškog *Fascija* obiteljima stradalih 26. studenoga 1943. godine.¹⁷

Dana 30. listopada novinski članak upoznaje nas s aktivnošću i svakodnevnim izazovima s kojima su se vatrogasci, na čelu sa zapovjednikom Arnaldom Harzarichem, nosili izvlačeći trupla iz jame. Spustili su se do dna jame *Colombi*, na dubinu od 180 metara, kako bi se uvjerali da nema previđenih leševa. Pomoć su im pružili i rudarski tehničari koji su osigurali opremu kako bi se akcija sigurno okončala. Na tim naporima svesrdno im se zahvaljuje i odaje počast. Na kraju teksta pozivaju se svi Istrani koji su upoznati s "epizodama vezanima uz barbarsku okupaciju Istre" da

¹⁵ "Parenzo colpita al cuore dalle belve slavo-comuniste piange i suoi figli migliori barbaramente trucidati", *Corriere Istriano*, 28. listopada 1943., br. 254., 2.

¹⁶ "Quattro patrioti di S. Lorenzo del Pasenatico fra le vittime dell'ecidio di Vines", "I funerali dei martiri Ghersi e Cernecca", isto, 26. listopada 1943., br. 253., 2.

¹⁷ "In 'die trigesimo' dalla riesumazione dei corpi...", isto, 26. studenoga 1943., br. 279., 2.

to jave novinarima suradnicima u raznim krajevima poluotoka, a po želji mogu ostati anonimni.¹⁸ Dana 2. studenoga ta je molba ponovljena s nadom da će sa svakim novim podatkom o nestalima rekonstrukcija događaja biti upotpunjena.¹⁹

Nedugo zatim novi slučaj fojbi izašao je na vidjelo. Naime, 3. studenoga *Corriere* izvještava o pronalasku boksitne jame u blizini Lindara, koja broji 23-ojicu mrtvih. Radilo se o zatočenicima pazinskog kaštela premještenih kamionom do mjesta egzekucije. Događaji su rekonstruirani zahvaljujući jednom mladiću koji je uspio pobjeći, pritom zaradivši metak u rame (zaključujemo da se radi o mladiću kojeg spominje preživjeli zatvorenik pazinskog kaštela, u članku od 16. listopada 1943., op. M. R.).²⁰ Istog dana objavljena je i vijest da je u Pazin stigao federalni povjerenik istarskih republikanskih *fascija* (*Commissario della Federazione dei Fasci Repubblicani dell'Istria*) kako bi se upoznao s organizacijom pomoći onima koji su bili najteže pogođeni "samovoljnim vladanjem balkansko-komunističkih" bandi.²¹

Nadalje 4. studenoga objavljen je tekst o pronalasku još dvije fojbe na području Barbanštine, s 30-ak trupala koja tek imaju biti izvučena. Radilo se o fojbi *Terli* (Trlji) i o fojbi *Palion*, u blizini jame *Cregli* (Hreljići). Na tom području istražene su još četiri fojbe, no s negativnim rezultatom.²² Konkretnije vijesti o stradalima saznajemo prvo o fojbi *Terli* 6. studenoga; za akcije je na površinu izvučeno 26 trupala, među kojima i četiri žene, odnosno tri sestre, čijem je izvlačenju prisustvovao i njihov otac, koji je pritom izjavio da su ih partizani oteli zbog njihova srdačna odnosa s fašističkim vojnicima. Identificirane su tako Fosca (17 godina), Caterina (19 godina) i Albina Radecca (21 godina), porijeklom iz Lobarike. Umrle su, pretpostavlja se, od posljedica pada, a ne od vatrena oružja kao ostali. Ostala tijela identificirana su prema mjestu prebivališta: iz Vulture, Giuseppe Radolli pokojnoga Antonija, Giovanni Pradi (23) pokojnoga Giuseppea; iz Medulina, Pietro Vogliacco (42) pokojnoga Giovannija, Francesco Lorenzin, Amalia Ardossi od Gregorija, Clari Gregorio (47) pokojnog Gregorija, Giacomo Ardossi, Giacomo Zuccon (46) pokojnoga Giuseppea, Luca Lazzari (40) pokojnoga Luce; iz Marčane, Matteo Tomillo, Severino Gonan pokojnoga Francesca, Aldo Lazzari (18) od Luce, Pietro Gonan, Pietro Basileco (40), Giovanni De Prato (56) pokojnoga Antonija, Martino Chiali (55) pokojnoga Martina; iz Kr-

¹⁸ "La difficile ardimentosa opera dei vigili al fuoco nell'orrido precipizio di Vines", isto, 30. listopada 1943., br. 256., 2.

¹⁹ "Per la documentazione del martirologio istriano", isto, 2. studenoga 1943., br. 258., 2.

²⁰ "Ventitre corpi martoriati estratti da una cava di bauxite", isto, 3. studenoga 1943., br. 259., 2.

²¹ "Una visita a Pisino del Commissario federale", *Corriere Istriano*, 3. studenoga 1943., br. 259., 2.

²² "Le salme di altri trenta Martiri istriani scoperte in due foibe presso Barbana", isto, 4. studenoga 1943., 2.

nice, Ferruccio Bertoli pokojnoga Angela, Giuseppe Bedrina (50) pokojnoga Giacomina, Guido Del Bianco (49), Antonio Del Bianco (46) pokojnoga Carla; iz Ližnjana, Giovanni Garbin (43) pokojnoga Biagija. Dva su trupla ostala neidentificirana.²³

Istog dana saznajemo i za odluku pulskog *Fascija* da se 7. studenoga u pulskoj župnoj crkvi održi misa zadušnica za ubijene Istrane, ali i Nijemce, koje su ubile "balkansko-komunističke zvijeri". Svi građani pozvani su da prisustvuju misi na kojoj će sudjelovati i sveukupna civilna i vojna vlast.²⁴ Usporedno s izvještajima o fojbama, dnevnik pokušava javnost upoznati s minulim događajima "barbarske okupacije". Tako 10. studenoga dnevnik objavljuje opširan tekst o događajima vezanim uz "crvenu okupaciju Rovinja".²⁵

S drugom fojbom, *Paglione* kod Hreljića²⁶, bilo je stanovitih problema pri istraživanju, a zbog njezine nepristupačnosti.²⁷ Tek 12. studenoga *Corriere* izvještava o neuspješnom izvlačenju sedam trupala iz spomenute fojbe, duboke čak 190 metara. O težini i opasnostima kretanja u jami izvjestitelj nam kazuje: "Viseći na trideset metara od dna, Harzarich pokušava osloboditi uže zapelo na jednoj izbočini. Situacija nije ugodna i nekoliko minuta službenik koristi sve svoje snage da se izvuče iz položaja koji može biti koban. Napokon uže je slobodno: uspon se nastavlja."²⁸ Zahvaljujući ostacima odjevnih predmeta, prikupljenim u ponovnom istraživanju jame 20. studenoga 1943., identificirana su trojica stradalih: Antonio Bartole (55) pokojnoga Cristofora, iz Pule; Giorgio Cernobori (46) pokojnoga Michelea, iz Banjola; Umberto Tofful (28).²⁹

Corriere 14. studenoga konstatira da je u dotadašnjim akcijama u fojbama pronađeno 140 trupala. Također, izvještava o pronalasku nove boksitne jame blizu Lindara, udaljene kilometar od prve boksitne jame o kojoj je već bilo riječi. Zaključuje se da su stradali morali pripadati istoj grupi, ubijenoj u malom vremenskom raz-

²³ "Ventisei salme martoriate tornano alla luce del sole", isto, 6. studenoga 1943., br. 242., 2.

²⁴ "In memoria dei martiri", isto, 6. studenoga 1943., br. 242., 2.

²⁵ "Episodi dell'occupazione rossa di Rovigno", isto, 10. studenoga 1943., br. 265., 2.

²⁶ Ova se fojba naziva katkad "Pa(g)lion" (hrv. Palijon), a katkad "Cregli" (Hreljići), a vezano uz ova dva udaljenošću bliska istarska mjestašca.

²⁷ "Alla ricerca delle 'foibe' ove si trovano le altre vittime dei banditi", *Corriere Istriano*, 9. studenoga 1943., br. 264., 2.

²⁸ "Sospeso a trenta metri dal fondo, Harzarich cerca di liberare il cavo che si è inseito in un crepaccio. La situazione non è piacevole e per parecchi minuti il sottufficiale deve impiegare tutte le proprie forze nel cercare di disimpegnarsi da una posizione che può diventare pericolosissima. Finalmente il cavo è libero: la salita riprende." "A 190 metri nelle viscere della terra per tentare il ricupero di sette salme", isto, 12. studenoga 1943., br. 267., 2.

²⁹ "Il ricupero dei indumenti per facilitare il riconoscimento delle vittime", isto, 21. studenoga 1943., br. 275, 2; "Il contributo di Pola al martirologio istriano", isto, 30. studenoga 1943., br. 282., 2.

maku. Navodi se da su na mjesto likvidacije prevezeni kamionom iz pazinskog kaštela. I ovog puta u otkrivanju mjesta jame ključno je bilo svjedočanstvo i terensko vodstvo mladića, jedinog preživjelog iz grupe zatočenika koji su iz pazinskog kaštela prevezeni do boksitnih jama, gdje su strijeljani i zatim bačeni u njih. S dubine od desetak metara izvučeno je 14 trupala, no akcija je tek imala biti završena sljedećeg dana.³⁰ U vezi s tim 16. studenoga nailazimo na članak o 31-oj mrtvoj osobi pronađenoj u boksitnoj jami *Bassotti* (Baksotić) blizu Lindara, od kojih je devet identificirano. Popis je izgledao ovako: iz Savičente, Armido Crosilla (40) pokojnoga Giacomina, Renato Verzini (20) od Giovannija, Antonio Monti (42) od Eugenija, Dante Di Prisco (40) pokojnoga Andree, Rodolfo Comin (58) pokojnoga Antonija, Antonio Sergi (49) pokojnoga Antonia; iz Pazina, Marco Neffat (54); iz Rovinjskog Sela, Celestino Cescutti (43) pokojnoga Giovannija, Vittorio Pocriaz (43). Također, donosi se podatak da su u fojbi *Trocortizza* blizu Kaštelira kod Vižinade pronađena još dva muška leša, pripadnika odreda sigurnosti 60. legije M.V.S.N. Radilo se o Giuseppeu Cossettu, prvom tajniku *Fascija* u Sv. Nedelji, i o poručniku Belliniju (iz kasnijeg članka saznajemo da mu je ime Mario³¹), vižinadskom vijećniku.³²

Iz članka od 17. studenoga saznajemo o postojanju fojbe *Pozzo di Lupogliano* (Semići) kod Lupoglava, duboke gotovo 300 m, koja, napominje dnevnik, tek treba biti istražena.

Prvog dana prosinca *Corriere* izvještava o novim istraživanjima u Žminjštini. Tako je u fojbi *Pucich*, na strmini koja započinje na 86 metara dubine, pronađeno desetak tijela koja tek trebaju biti izvučena na površinu, a istraživanja fojbi *Mice* i *Matohici* dala su negativan rezultat. Nadalje, u dvije neimenovane jame Žminjštine pronađena su trupla još devet osoba.³³ Sljedećeg dana dnevnik piše o stradalima u fojbi *Pucich* (Pucić) kod Žminja, u kojoj je konačno evidentirano 11-ero mrtvih muškaraca, od kojih su trojica identificirana kao Rovinjci Rocco, Bembo i Carlevaris.³⁴ Kako saznajemo iz sljedećih članaka, radilo se o Angelu Roccu, prvom rovinjskom načelniku za Italije, i dr. Tommasu Bembo.³⁵

O djeci čiji su, najčešće, očevi završili u fojbama u razdoblju nakon talijanske kapitulacije saznajemo iz tiska 10. prosinca, kada se oglašava provincijsko predsjedništvo vijeća za ratnu siročad. Ono obavještava javnost kako će "siročad

³⁰ "Un'altra cava di Lindaro ha rivelato il suo segreto", isto, 14. studenoga 1943., br. 269., 2.

³¹ "I funerali di due Caduti a S. Domenica di Visinada", *Corriere Istriano*, 23. studenoga 1943., br. 276., 2.

³² "Nell'Istria insanguinata dalle bande comuniste", isto, 16. studenoga 1943., br. 270., 2.

³³ "Una nuova 'foiba' tragica", isto, 1. prosinca 1943., br. 283., 2.

³⁴ "Martirologio istriano, undici salme estratte dalla foiba 'Pucich'", isto, 2. prosinca 1943., br. 284., 2.

³⁵ "Dott. Tommaso Bembo", isto, 2. prosinca 1943., br. 284., 2.; "Le onoranze funebri ad Angelo Rocco e Tomaso Bembo", isto, 3. prosinca 1943., br. 285., 2.; "Municipio e Fascio di Rovigno ricordano...", isto, 4. prosinca 1943., br. 286., 2.

Istrana koje su ubili komunistički banditi zbog jasnog talijanskog i fašističkog opredjeljenja, kao i ona siročad koja je ostala bez roditelja za vrijeme akcije čišćenja teritorija od ustanika, biti smatrana ratnom siročadi. Kao takva će, stoga, imati mogućnost upisa u provincijski registar i prava na živu, srdačnu pomoć provincijskog komiteta".³⁶

Na posljednji konkretan podatak o novim fojbama i poginulima nailazimo 17. prosinca. Iz fojbe *Surani* (Šurani) kod Tinjana, izvučeno je 26 mrtvih muškaraca i žena, ubijenih 4. listopada, porijeklom sa zapadne obale Istre. Veći je broj identificiran, a na popisu su bili: iz Poreča, Virginio Calegari (62), otac četvero djece, Giorgio Dapretto (51), otac dvoje djece, Vincenzo Domeniconi (51), otac četvero djece, Giovanni Gueli (53), otac četvero djece, Torquato Petracchi (49), otac jednog djeteta, Giovanbattista Decaneva (37) godina, otac dvoje djece, iz Nove Vasi kod Poreča, Maria Valenti, Antonio Barbo pokojnoga Candida, otac troje djece, Candido Barbo (41) pokojnoga Pietra, otac jednog djeteta, Giacomo Paoli (39) pokojnoga Carla, Giuseppe Paoli (44) pokojnoga Carla, otac osmero djece, Vittorio Destallis (64), otac petero djece, Mario Braico; iz Vrsara, Giorgio Apollonio (63); iz Kopra, Luigi Polli (28), otac jednog djeteta; iz Svete Nedjelje kod Vižinade, Norma Cossetto (24), Antonio Pozar (71), Eugenio Cossetto (54), Antonio Ferrarin (51); iz Kaštelira, Ada Sciortino (40), rođena Riosa, Alberto Zotti (24) godine.³⁷ I taj popis možemo promatrati kao nedosljedan. Naime, tri dana ranije u objavljenom pismu "posljednjeg pozdrava" vrsarskog *Fascija* iščitavaju se imena (dvanaestoro) stradalih u fojbama *Colombi* i *Villa Surani*. Među njima su i Mario Aquilante, Martino Matcovich, Giorgio Giovanni Medelin, Giovani Sbisà i Domenico Suffi, na koje ne nailazimo u popisima stradalih u dvjema navedenim fojbama.

Čitajući te podatke, možemo primijetiti da, za razliku od prijašnjih popisa, ovaj naglašava roditeljstvo žrtava. Možemo pretpostaviti kako je to učinjeno u svrhu propagande protiv partizana kao bezosjećajnih ljudi, odnosno zvijeri, kako ih često *Corriere* naziva.

Dana 19. prosinca 1943. iz objavljene osmrtnice saznajemo imena osmorice stradalih u fojbama *Paglione* i *Carnizza* (Krnica). O fojbi *Paglione* već je bilo riječi, što nije slučaj i za Krnicu, u kojoj u novinama nema nikakvih izvještaja, pa se ne može iščitati koliko je stradalih iz te fojbe. Naime, bez korištenja komparativnih metoda, odnosno konzultiranja popisa stradalih koje donose drugi talijanski i hrvatski

³⁶ "I figli degli istriani assassinati dai banditi saranno considerati orfani di guerra", isto, 10. prosinca 1943., br. 291., 2.

³⁷ "Dalla foiba di Antignana sono state ricuperate 26 salme", *Corriere Istriano*, 17. prosinca 1943., br. 297., 2.

povjesničari, iz same obavijesti o smrti, odnosno sprovodu nije moguće u potpunosti razlučiti koja imena pripadaju fojbi *Paglione*, a koja fojbi u Krnici (od osam navedenih imena samo tri razaznajemo u prijašnjim izvještajima o fojbi *Paglione*).³⁸ Stoga je u tabelarnom prikazu na kraju ovog rada krnička fojba uvrštena u popis lokaliteta, no bez kvantitativnih podataka, dok se imena iz osmrtnice navode na kraju liste identificiranih zabilježena kao stradala u jednoj od dviju fojbi.

Iz objavljenih podataka, za koje i *Corriere* kazuje kako nisu potpuni (zbog neistraženosti svih fojbi), zbrojem poginulih pronađeno je 219 trupala. Nepoznat podatak o broju stradalih u fojbi *Cernizza*, o kojoj saznajemo samo iz osmrtnice, ukazuje da taj broj može biti neznatno veći. U stručnoj literaturi, napomene radi, spominju se dvojica stradalih.³⁹

Sljedeća tri mjeseca nije bilo članaka o novim fojbama, i sukladno tomu novim žrtvama. Spominju se, ali ipak rjeđe nego za jeseni 1943., obavijesti o financijskim doprinosima pojedinaca i tvrtki stradalim obiteljima i siročadi za vrijeme partizanske okupacije. Međutim, trebamo istaknuti kratki članak od 20. siječnja 1944. na prvoj stranici, obično "zaduženoj" za vanjsku politiku, gdje se nalaze statistike o Talijanima u Istri i Dalmaciji koje su ubili partizani nakon talijanske kapitulacije. U članku se tajnik *Fašističke republikanske partije* obraća javnosti s najavom da će Republikanski fašistički savezi 30. siječnja 1944. obilježiti istarske i dalmatinske žrtve pale od partizanske, komunističke ruke. Za njih će biti održane mise zadušnice. Tajnik podastire i podatke o ubijenima na tom području u razdoblju partizanskog ustanka nakon talijanske kapitulacije ističući kako posao istraživanja fojbi još nije završen te iznosi podatak o 481 poginuloj osobi, među kojima je 349 Istrana.⁴⁰ Kao "prve i najbrojnije žrtve holokausta" navedeni su fašisti. Popis imena dnevnik tog, kao ni sljedećih dana, nije objavio.

ZAKLJUČAK

Iz svega rečenoga možemo zaključiti da je pulski, ujedno i istarski, dnevnik *Corriere Istriano* redovito izvještavao o ubijenim i nestalim Istranima nakon talijanske kapitulacije. Popisi stradalih pojedinih fojbi bili su često nepotpuni i nadopunjavani, što možemo dijelom razumjeti zbog višednevnih akcija izvlačenja trupala iz jama. Osmrtnice i obavijesti o smrti, kao i posljednji pozdravi stradalima, nisu

³⁸ "Per il loro amore...", isto, 19. prosinca 1943., br. 299., 2.

³⁹ Giacomo SCOTTI, *Krik iz fojbe*, Rijeka, 2008., 191.

⁴⁰ "I Martiri istriani e dalmati saranno solennemente commemorati", *Corriere Istriano*, 20. siječnja 1944., br. 12., 1.

obuhvaćali sva identificirana trupla navedena u popisima, a posebna pozornost i prostor u tisku dani su najviše onima koji su kroz visoke položaje ili vojnu odanost *Fasciju* to "zaslužili".

Za veći dio spomenutih dnevnika tvrdi (no ne donosi uvijek konkretne podatke) da su bili uključeni u fašističku stranku, i to kao rukovodioci rudnika i zapovjednici snaga sigurnosti u Raši, kao pripadnici M.V.S.N.-a – crnokošuljaši, općinski tajnici i ostali dužnosnici, ali i poljoprivrednici, trgovci i radnici. Nadalje, oni koji i nisu bili službeno inkorporirani u fašističke strukture, bili su sukladno zakonu iz 1927. godine smatrani isključivo Talijanima (izuzmemo li slučaj dvojice njemačkih vojnika), koje su ubili uvijek isticane "krvoločne, divlje bande komunista", Slavena pridošlih s one strane granice, preko Učke. Upravo su ti posljednji, prema listu, naoružali lokalne komuniste Rovinja, Pazina, Labina, oslobodivši pritom iz zatvora nepoželjne elemente, antifašiste koji su im se priključili u pobuni. Time se nastojalo umanjiti antifašistički, općenarodni revolt i akcije samih Istrana prema fašističkom totalitarnom sustavu, do kojeg "ne bi ni došlo da su ustanici u samom početku spriječeni oružjem".

Naime, od prvih vijesti vezanih uz fojbe list *Corriere Istriano* žestoko se obrušio na Badogliovu odluku o predaji oružja partizanima. Ta je odluka, po njemu, otvorila mogućnost osvete prema fašistima, ali i talijanskom narodu uopće. Dnevnik je veličao žrtve komunističkog terora i gledao na njih kao na fašističke heroje, domoljube i pravednike, istodobno pokušavajući kod žiteljstva prikazati komuniste i partizanske snage kao bezdušne razbojнике koji ne razabiru Talijane kroz fašističko opredjeljenje, već kroz mržnju usmjerenu prema čitavom talijanskom narodu. Činjenica da su i Hrvati i Talijani Istre sudjelovali u antifašističkoj borbi nesumnjivo nam ukazuje da propaganda aktivnost dnevnika nije urodila priželjkivanim plodom naci-fašističkih struktura u Istri.

Tabelarni prikaz pronađenih trupala u fojbama i boksitnim jamama, iz podataka dnevnog lista *Corriere Istriano* iz razdoblja od listopada do prosinca 1943. godine:

Datum	Lokalitet	Broj mrtvih
19. – 30. listopada 1943.	Fojba <i>Colombi</i> kod Vineža	84
3. studenoga 1943.	Boksitna jama kod Lindara	23
6. studenoga 1943.	Fojba <i>Terli</i> kod Barbana	26
12. studenoga 1943.	Fojba <i>Palion</i> , kod Hreljića	7
16 studenoga 1943.	Boksitna jama <i>Bassotti</i> kod Lindara	31
16 studenoga 1943.	Fojba <i>Trocorlizza</i> , blizu Kaštelira kod Vižinade	2
1. prosinca 1943.	Dvije neimenovane fojbe u Žminjštini	9
2. prosinca 1943.	Fojba <i>Pucich</i> kod Žminja	11
17. prosinac 1943.	Fojba <i>Villa Surani</i> kod Tinjana	26
19. prosinca 1943.	Fojba <i>Carnizza</i>	?
	UKUPNO	219

Tabelarni prikaz imena identificiranih trupala istarskih fojbi i boksitnih jama iz podataka dnevnog lista *Corriere Istriano* iz razdoblja od listopada do prosinca 1943. godine, novinskim redosljedom:

Ime i prezime	Dob	Otac	Prebivalište	Lokalitet
1. Bruno Stossi	59	Giovanni	Raša/Podlabin (Pula)	Colombi
2. Mario Ghersi	-	Andrea	Raša/Podlabin	Colombi
3. Antonio Tantin	49	Attilio	Raša/Podlabin	Colombi
4. Bruno Codan	22	Tomaso	Raša/Podlabin	Colombi
5. Pietro Mura	47	Francesco	Raša/Podlabin	Colombi
6. Gaetano Cernecca	47	Giovanni	Raša/Podlabin	Colombi
7. Nicola Montella	40	Gabriele	Raša/Podlabin	Colombi
8. Paolo Paciello	56	Luigi	Raša/Podlabin	Colombi
9. Ruggiero Donnoli	53	Edoardo	Raša/Podlabin	Colombi
10. Guglielmo Corte	31	Antonio	Raša/Podlabin	Colombi
11. Michelangelo Macri	37	Andrea	Raša/Podlabin	Colombi
12. Michelangelo Giuseppe Macri	39	Andrea	Raša/Podlabin	Colombi

Ime i prezime	Dob	Otac	Prebivalište	Lokalitet
13. Francesco Opassi	36	Francesco	Raša/Podlabin	Colombi
14. Giuseppe Montante	40	Luigi	Raša/Podlabin	Colombi
15. Graziano De Comelli	46	Antonio	Raša/Podlabin	Colombi
16. Enrico Blasi Toccacelli	29	Angelo	Raša/Podlabin	Colombi
17. Alberto Picchiani	-	-	Raša/Podlabin	Colombi
18. Elio Giacinto Bulian	41	Giuseppe	Sv. Nedelja	Colombi
19. Romeo Martini	40	Giacomo	Sv. Nedelja	Colombi
20. Maria Cnappi Battelli	-	Giovanni	Sv. Nedelja	Colombi
21. Cesare Monti	38	Camillo	Sv. Nedelja	Colombi
22. Giovanni Montonesi	51	Antonio	Sv. Lovreč Pazenatički	Colombi
23. Rodolfo Codan	51	Antonio	Sv. Lovreč Pazenatički	Colombi
24. Francesco Bani	61	-	Sv. Lovreč Pazenatički	Colombi
25. Liberato Mattossovi	45	Martin	Vabriga	Colombi
26. Isacco Rocco	54	Antonio	Vabriga	Colombi
27. Domenico Depase	53	Pietro	Poreč	Colombi
28. Umberto Bronzini	45	Antonio	Poreč	Colombi
29. Vittorio Bronzini	42	Antonio	Poreč	Colombi
30. Umberto Rocco	52	Egidio	Poreč	Colombi
31. Luigi Bon	41	-	Poreč	Colombi
32. Mario Chersi	47	Francesco	Poreč	Colombi
33. Alberto Privileggi	49	Giuseppe	Poreč	Colombi
34. Teresa Paoletti	49	Antonio	Poreč	Colombi
35. Giusto Machin	45	Cristofor	Poreč	Colombi
36. Vittorio Signorini	39	Antonio	Poreč	Colombi
37. Giovanni Cleva	48	Virgilio	Poreč	Colombi
38. Fortunato Bernardon	47	Secondo	Poreč	Colombi
39. Giacomo Biagini	50	Giuseppe	Poreč	Colombi
40. Giovanna Della Pica	-	-	Poreč	Colombi

Ime i prezime	Dob	Otac	Prebivalište	Lokalitet
41. Nicolò Tami	50	Antonio	Poreč	Colombi
42. Michele Mengaziol	51	Domenico	Poreč	Colombi
43. Gastone Cernecca	-	-		Colombi
44. Augusto Ragni	-	-	-	Colombi
45. Vincenzo Marano	-	-	-	Colombi
46. Giuseppe Tantin	-	-	-	Colombi
47. Giovanni Garbin	43	Biagio	Ližnjan	Terli
48. Caterina Radecca	19	Antonio	Loborika	Terli
49. Albina Radecca	21	Antonio	Loborika	Terli
50. Fosca Radecca	17	Antonio	Loborika	Terli
51. Giovanni Pradi	23	Giuseppe	Valtura	Terli
52. Giuseppe Bedrina	50	Giacomo	Krnica	Terli
53. Antonio Del Bianco	46	Carlo	Krnica	Terli
54. Ferruccio Bertoli	-	Angelo	Krnica	Terli
55. Guido Del Bianco	49	-	Krnica	Terli
56. Giuseppe Radolli	-	Antonio	Marčana	Terli
57. Severino Gonan	-	Francesco	Marčana	Terli
58. Giovanni De Prato	56	Antonio	Marčana	Terli
59. Martino Chiali	55	Martino	Marčana	Terli
60. Pietro Gonan	-	-	Marčana	Terli
61. Pietro Basilisco	40	-	Marčana	Terli
62. Matteo Tomillo	-	-	Marčana	Terli
63. Aldo Lazzari	18	Luca	Medulin	Terli
64. Luca Lazzari	40	Luca	Medulin	Terli
65. Giacomo Ardossi	-	-	Medulin	Terli
66. Gregorio Clari	47	Gregorio	Medulin	Terli
67. Pietro Vogliacco	42	Giovanni	Medulin	Terli
68. Amalia Ardossi	-	Gregorio	Medulin	Terli

Ime i prezime	Dob	Otac	Prebivalište	Lokalitet
69. Giacomo Zuccon	46	Giuseppe	Medulin	Terli
70. Francesco Lorenzin	-	-	Medulin	Terli
71. Antonio Bartole	55	Cristoforo	Pula	Paglion
72. Giorgio Cernobori	46	Michele	Banjole	Paglion
73. Umberto Tofful	28	-	Pazin	Paglion
74. Armido Crosilla	40	Giacomo	Savičenta(Sv. Vinčenat)	Bassotti
75. Renato Verzini	20	Giovanni	Savičenta	Bassotti
76. Antonio Monti	42	Eugenio	Savičenta	Bassotti
77. Dante Di Prisco	40	Andrea	Savičenta	Bassotti
78. Rodolfo Comin	58	Antonio	Savičenta	Bassotti
79. Antonio Sergi	49	Antonio	Savičenta	Bassotti
80. Marco Neffat	54	-	Pazin	Bassotti
81. Celestino Cescutti	43	Giovanni	Rovinjnsko selo	Bassotti
82. Vittorio Pocriaz	43	-	Rovinjnsko selo	Bassotti
83. Giuseppe Cossetto	-	-	Sv. Nedjelja	Trocorlizza
84. Mario Bellini	28	-	Vižinada	Trocorlizza
85. Angelo Rocco	-	-	Rovinj	Pucich
86. Tommaso Bembo	-	-	Rovinj	Pucich
87. Carlevaris	-	-	Rovinj	Pucich
88. Virginio Calegari	62	-	Poreč	Surani
89. Giorgio Dapretto	51	-	Poreč	Surani
90. Vincenzo Domeniconi	51	-	Poreč	Surani
91. Giovanni Gueli	53	-	Poreč	Surani
92. Torquato Petracchi	49	-	Poreč	Surani
93. Giovanbattista Deca- neva	37	-	Poreč	Surani
94. Maria Valenti	-	-	Nova Vas kod Poreča	Surani
95. Antonio Barbo	-	Candido	Nova Vas kod Poreča	Surani
96. Candido Barbo	41	Pietro	Nova Vas kod Poreča	Surani

Ime i prezime	Dob	Otac	Prebivalište	Lokalitet
97. Giacomo Paoli	39	Carlo	Nova Vas kod Poreča	Surani
98. Giuseppe Paolo	44	Carlo	Nova Vas kod Poreča	Surani
99. Vittorio Destallis	64	-	Nova Vas kod Poreča	Surani
100. Mario Braico	-	-	Vrsar	Surani
101. Giorgio Apollonio	63	-	Kopar	Surani
102. Luigi Polli	28	-	Sv. Nedjelja kod Vižinade	Surani
103. Norma Cossetto	24	-	Sv. Nedjelja kod Vižinade	Surani
104. Antonio Pozar	71	-	Sv. Nedjelja kod Vižinade	Surani
105. Eugenio Cossetto	54	-	Sv. Nedjelja kod Vižinade	Surani
106. Antonio Ferrarin	51	-	Sv. Nedjelja kod Vižinade	Surani
107. Ada Sciortino	40	-	Kaštelir	Surani
108. Alberto Zotti	24	-	Kaštelir	Surani
109. Mario Aquilante	-	-	-	Colombi ili Villa Surani
110. Martino Matcovich	-	-	-	Colombi ili Villa Surani
111. Giorgio Giovanni Medelin	-	-	-	Colombi ili Villa Surani
112. Giovanni Sbisà	-	-	-	Colombi ili Villa Surani
113. Domenico Suffi	-	-	-	Colombi ili Villa Surani
114. Valerio Monfalcon	-	-	-	Paglione ili Carnizza
115. Virgilio Pederzoli	-	-	-	Paglione ili Carnizza
116. Lino Chitarovich	-	-	-	Paglione ili Carnizza
117. Alfredo Santin	-	-	-	Paglione ili Carnizza
118. Giovanni Collani	-	-	-	Paglione ili Carnizza

Milan Radošević

A Survey of Newspaper Reports Published October-December 1943 in *Corriere Istriano*, Pula Daily Paper, on the Victims in the Istrian Karst Foibas and Bauxite Pits Following the Italian Capitulation on 8 September 1943

Summary

The paper offers a survey and an analysis of articles published in the period October-December 1943 in the Pula daily paper Corriere Istriano, relating to the Istrians who had been thrown into foibas and bauxite pits following the Italian capitulation on 8 September 1943. In the general uprising that had followed, some of the fascistic leaders – the Blackshirts – were arrested, together with persons suspected (wrongfully in some cases and partly for personal reasons) to have collaborated with the fascistic structures. Starting in October 1943, Corriere Istriano described the doom of many arrested and killed, who were subsequently thrown into bauxite pits and karst sinkholes – foibas. In describing the September events, the daily paper followed the fascistic propaganda closely, always comparing the partisans (or communists) with wild, murderous beasts, who wished to destroy the Italian Istria. The role of the Istrian antifascists was deliberately degraded, and it was claimed that the majority of the victims had been members of the fascistic movement. The newspaper articles offer many descriptions of their heroic lives, dedicated to the progress of their Italian homeland. In a half of the approximately one hundred texts available, specific data on the ten traced foibas and bauxite pits, as well as 219 corpses and the names of 118 of them are found.

Keywords: *victims; 1943; karst sinkholes; foibas; bauxite pits; the Second World War*